

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

країни) і Резервний фонд майбутніх поколінь (в 1976). У фонд майбутніх поколінь перераховуються 10% державних доходів (незалежно від їх походження і цін на нафту). В Омані також діє два фонди: Державний резервний фонд (в 1980) та Нафтовий фонд (в 1993), які організовані за схемою, подібною до Кувейту. Декілька фондів було створено в інших арабських нафтодобувних країнах, зокрема в ОАЕ, Саудівській Аравії, Катарі. Основна частина коштів арабських нафтових фондів вкладається в цінні папери США, Німеччині, Великобританії, Франції, Японії та Південно-східної Азії. [2]

Окрім арабських країн, нафтові фонди були створені і в західних країнах. Зокрема, в 1976 році в США був заснований Постійний нафтовий фонд Аляски, до якого відраховується 25% коштів, отриманих урядом штату від нафтових компаній (податки, ліцензії на буріння, плата за використання нафтопроводу). Подібний фонд також діє в провінції Альберта в Канаді.

У Норвегії, що найбільшим виробником та експортером нафти в Європі, в 1990 році був створений Державний нафтовий фонд (згодом перейменований в пенсійний). Він виконує роль як стабілізаційного, так і «фонду майбутніх поколінь», у нього йде близько половини нафтових доходів держбюджету. Всі активи нафтового фонду розміщені в зарубіжних цінних паперах, щоб уникнути інфляції та «перегріву» норвезької економіки. В Чилі в 1985 році був створений Мідний стабілізаційний фонд. Щорічно міністерство фінансів Чилі встановлює орієнтовну (базову) ціну на мідь. Якщо реальна експортна ціна її перевищує, то надлишок доходів перераховується з бюджету до фонду.

В останні два десятиліття спостерігається нова хвиля створення суверенних фондів, що було пов'язано з новою хвилею зростання цін на сировинні товари, зокрема на нафту. Так, у 1998 у Венесуелі був створений Фонд макроекономічної стабілізації. Він формується з трьох джерел - бюджету центрального уряду (всі податкові доходи від нафтового сектора), регіональних бюджетів, доходів державної нафтової компанії. Кошти фонду використовуються в основному на обслуговування та погашення зовнішніх боргів і на капітальні інвестиції. В 1999 році був заснований Державний нафтовий фонд Азербайджану, в якому зосереджуються кошти отримані від експорту нафти і газу, а також від фінансової діяльності самого фонду.

У Росії Стабілізаційний фонд з'явився лише в 2004 році. До нього перераховуються державні доходи від видобутку і експорту нафти (в частині експортних мит і податку на видобуток корисних копалин) при перевищенні світової ціни на нафту спеціально визначеної «ціни відсікання». До державного бюджету зараховуються доходи від реалізації нафти за ціною до показника «ціни відсікання», а доходи отримані при перевищенні даного показника йдуть до Стабілізаційного фонду. З 1 лютого 2008 року Стабілізаційний фонд був розділений на дві частини: Резервний фонд і Фонд національного добробуту.

Загалом, за оцінками Deutsche Bank (Німеччина), в 2007 році у світі налічувалося приблизно 40 фінансових інститутів, які підпадають під визначення суверенних фондів, у розпорядженні яких перебувало понад 3,2 трлн. дол.

В останні роки в світі з'явилися ще два потужних суверенних фонди, які декларують готовність здійснювати активні операції. Зокрема, китайська інвестиційна корпорація (СІС), капітал якої станом на 2011 рік сягнув 330 млрд. дол. Корпорація є фондом національного добробуту, до якого зараховується частина золотовалютних резервів КНР.

На перших етапах розвитку суверенні фонди відігравали досить пасивну роль в системі державних фінансів, а їх головною метою було збереження отриманих доходів. Ресурси фондів вкладали переважно в надійні цінні папери та інші активи класу не нижче А. Це, як правило, державні зобов'язання розвинених країн та акції надійних компаній. За такої політики забезпечується висока надійність, але низька прибутковість.

Проте в останні два десятиліття, уряди країн мають тенденцію до підвищення активності застосування даних фондів в якості інструментів по досягненню макроекономічних та геоелектричних завдань. Все більш значну роль суверенні фонди відіграють в фінансуванні програм структурної перебудови економіки, розвитку та підтримці стратегічно важливих галузей економіки, а також для розширення фінансового впливу країн. Очевидно, що в середньостроковій перспективі суверенні фонди стануть окремою і досить впливовою ланкою системи державних фінансів.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Лютий І. О., Дрозд Н. В. Вплив держави на ринок фінансового капіталу України // Фінанси України. – 2010. - № 8. – 64 с.
2. Молдован О. Державні фінанси України: досвід та перспективи реформ: : Монографія. – К.: НІСД, 2011. – 213 с.
3. Жаліло Я.А. Економічна стратегія держави: теорія, методологія, практика: Монографія. – К.: НІСД, 2003. – 368 с.
4. Ковальчук С. В., Форкун І. В. Фінанси. Навч. посібник. – Львів: «Новий Світ – 2000», 2006. – 568 с.

РЕЗЮМЕ

В статті проаналізовано вплив бюджетної та грошової політики держави на ефективність функціонування ринку капіталів.

Ключові слова: бюджет, бюджетна політика, грошова політика, державні фінанси, ринок капіталів, фонди.

РЕЗЮМЕ

В статье проанализировано влияние бюджетной и денежной политики государств на эффективность функционирования рынка капиталов.

Ключевые слова: бюджет, бюджетная политика, денежная политика, государственные финансы, рынок капиталов, фонды.

SUMMARY

In the article it is analyzed the influence of the budgetary and monetary policy of states on the effectiveness of the functioning of the market capital.

Keywords: budget, budgetary policy, monetary policy, government finance, market of capitals, funds.

ВПЛИВ КІЛЬКІСНОГО ПОМ'ЯКШЕННЯ РЕЗЕРВНИХ ВАЛЮТ НА СВІТОВУ ЕКОНОМІКУ В ПОСТКРИЗОВИЙ ПЕРІОД

Галушка О.М., здобувач відділу міжнародних валютно-фінансових відносин Інституту світової економіки і міжнародних відносин НАН України

У посткризовий період перед більшістю країн світу постало питання – як максимально швидко відновити свою економіку та досягти докризового рівня економічного зростання. Традиційні інструменти монетарної політики уже неефективні, адже вони не можуть подолати рецесію, безробіття, дефляцію та інші виклики, спричинені кризою. Країни почали випробовувати нетрадиційні інструменти, серед яких ключове місце належить кількісному пом'якшенню, яке, проте, також має неоднозначний вплив як на економіку країни, яка його проводить, так і на світову економіку.

З огляду на те, що в Україні цей інструмент монетарної політики не використовується, на нашу думку, він є недостатньо дослідженим вітчизняними економістами.

Цілями даного дослідження є проаналізувати причини проведення, наслідки та ефективність політики кількісного пом'якшення, дослідити досвід використання цього інструменту Японією у 2001-2006 рр., та США, ЄС та Англією у період після світової економічної кризи 2008 р., спроби проводити проведення політики кількісного пом'якшення розвиненими країнами у майбутньому.

Традиційним інструментом грошово-кредитної політики держави є відсоткова ставка. Втім, за деяких несприятливих умов центральний банк може знижувати номінальну відсоткову ставку до нуля, проте так і не досягти належного рівня стимулювання економіки.

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

Ситуацію, коли номінальна відсоткова ставка дорівнює нулеві, Пол Кругман у 1998 р. назвав «пасткою ліквідності». Логіка полягає в тому, що саме реальна (r), а не номінальна (i) відсоткова ставка є визначником сукупного попиту. Під час глибокої рецесії, центральний банк змушений знижувати реальну відсоткову ставку ($r = i - \pi$, де π – рівень інфляції) аж до від'ємного значення. Втім, коли $i=0$, центральний банк не може більше її знижувати, чим фіксує на рівні $-\pi$, що, в свою чергу, означає - якщо темп інфляції спадає, реальна відсоткова ставка буде рости, що збільшить тиск на економіку [1, с. 466], а ефект від грошово-кредитної політики буде протилежним очікуваному.

Кількісне пом'якшення (англ. quantitative easing, QE) – впливання центральним банком або іншими державними фінансовими установами грошей в економіку країни з метою збільшення кількості грошей у домогосподарств, що стимулюватиме сукупний попит, та виробників, що збільшить виробництво, тобто сукупну пропозицію, і, як наслідок, сприятиме скорішому виходу економіки із кризи.

Політика кількісного пом'якшення була вперше використана Японією у 2001 р. Більш, ніж 10 років після вибуху японської «бульбашкової» економіки, суть якої полягала у багаторазовому підвищенні цін на об'єкти ринку нерухомості і фондового ринку, Центробанк Японії намагався побороти дефляцію та стимулювати економіку країни низькими відсотковими ставками. Автор політики кількісного пом'якшення – професор Річард Вернер, звертаючись до керівництва фінансового сектору Японії, наголошував, що задля подолання наслідків кризи та активізації ділової активності, стимульовальна політика центрального банку повинна сконцентруватися не на ціні грошей, а на їх кількості, тобто зосередитись необхідно на створенні кредитів, а не зменшенні відсоткової ставки [2, с. 4]. У 2001-2006 р. Центральним банком Японії було вжито заходи в межах впровадження політики кількісного пом'якшення, такі як: 1) переорієнтація цілі операцій на грошовому ринку із відсоткової ставки за беззаставні онкольні кредити на збільшення балансу поточних рахунків фінансових установ у Банку Японії – ці операції планувалось проводити доки інфляція ІСЦ (за винятком товарів, що швидко псуються) не досягне нуля або вище [3, с. 84], 2) збільшення прямого викупу довгострокових державних облігацій [4, с. 12].

Незважаючи на те, що такі заходи мали позитивний вплив на фінансову систему країни, стимулюючий ефект не передався на інші сфери економіки. Утримання відсоткових ставок на рівні, близькому до нуля, разом із кількісним пом'якшенням мали на меті забезпечити комерційні банки надлишковою ліквідністю задля стимулювання приватних осіб, натомість спричинили створення банками надлишкових резервів. Крім цього, побічним ефектом політики кількісного пом'якшення в Японії стало звуження ринку онкольних кредитів: станом на початок 2001 р. заборгованість по цих кредитах становила 20 трлн. єн, тоді як у грудні 2002 р. впала до 3,4 трлн. єн. Це пояснюється тим, що кредиторам надання таких позичок стало не вигідним з огляду на низьку відсоткову ставку, тому фінансові інституції стали надавати перевагу трансакціям із Банком Японії замість відносин з іншими учасниками фінансового ринку [3, с. 91-92]. Ще однією причиною невдачі політики кількісного пом'якшення в Японії вважається невпевненість дій Банку Японії. Так, центральний банк не був достатньо агресивним при запуску та розширенні своєї програми купівлі облігацій, а також занадто швидко здався: у 2006 р. ціни тільки почали підніматись – індикатор, що пом'якшення приносить результати. Крім цього, Банк Японії розпочав кількісне пом'якшення лише через два роки після того, як споживчі ціни почали знижуватись, в той час як це варто було зробити до того, як інфляційні очікування почали зменшуватись [5].

Втім, незважаючи на досвід впровадження політики кількісного пом'якшення у Японії, цей інструмент у посткризовий період активно використовується розвиненими країнами задля стимулювання власних економік. Країнам більше не вигідно мати сильну і стабільну валюту – високий курс вимагає постійних валютних інтервенцій центрального банку, що, в свою чергу, потребує достатньої кількості золотовалютних резервів, тоді як утримання курсу на низькому рівні часто зводиться до готовності фінансових інституцій друкувати гроші. Більше того, дії керівників центральних банків провідних країн, спрямовані на послаблення власної валюти, часто гостро піддаються критиці з боку їхніх колег з інших країн.

Так, на думку міністра фінансів Бразилії Гідо Мантеги, яку він неодноразово озвучував у засобах масової інформації, політика кількісного пом'якшення, яку проводить Федеральна резервна система США не відповідає потребам економіки та негативно впливає на торговельні баланси країн, що розвиваються. Долар дешевшає відносно інших валют і робить експорт з країн, що розвиваються, відносно дорожчим, а експорт із США, навпаки, приваблює. Крім іншого, низькі ставки усередині США змушують інвесторів переводити капітал у країни з більш високими нормами дохідності, так що Центральний банк Бразилії змушений балансувати між обмеженням спекулятивного зростання і стимулюванням реального.

Чи насправді Федеральна резервна система США, Європейський центральний банк, Банк Японії та Банк Англії розпочали валютні війни, зловживають кількісним пом'якшенням задля утримання панівних позицій на світовому ринку у посткризовий період та забезпечення себе від конкуренції з боку країн, що розвиваються, зокрема БРІКС, чи заходи їхньої монетарної політики насправді спрямовані для подолання кризи?

Для виходу із кризи державними фінансовими установами країн у 2008-2009 рр. були прийняті масштабні плани підтримки фінансового сектору, реалізація яких призвела до росту бюджетних дефіцитів у цих країнах, а також до збільшення державного боргу. Якщо у грудні 2007 р. бюджет США був профіцитним - 48,3 млрд. дол. [6], то у вересні 2009 р. уже утворився дефіцит, розмір якого дорівнював 1,42 трлн. дол., а у вересні 2010 р. він трохи знизився і склав 1,26 трлн. дол. [7]. Державний борг США, який у 2007 р. становив 8,99 трлн. дол. США, у 2010 р. зріс до 13,55 трлн. дол. США [8].

Дефіцит державного бюджету країн єврозони до ВВП у 2009 р. склав 6,3% при 2% у 2008 р. [9], тоді як допустима Маастрихтським договором межа розміру бюджетного дефіциту до ВВП складає 3%. Величина державного боргу країн єврозони до ВВП досягнула у 2009 р. 79,2% проти 69,8% у 2008 році [9] при знову ж таки допустимих Маастрихтським договором 60%.

Монетарна політика, спрямована на подолання наслідків світової кризи у США складалась із зниження відсоткової ставки та кількох раундів кількісного пом'якшення. У вересні 2007 року відсоткова ставка становила 5,25% і надалі поступово знижувалась. У грудні 2008 року ставку було знижено з 1% до 0,0-0,25% річних [10, с. 30].

Перший раунд кількісного пом'якшення (QE1) у Сполучених Штатах Америки було запущено в грудні 2008 р. Голова ради керуючих ФРС США Бен Бернарке у своїй промові у січні 2009 р. повідомив, що кількісне пом'якшення спрямоване підсилити м'яку монетарну політику шляхом підтримки функціонування кредитного ринку забезпечивши ліквідність приватному сектору [11]. Так, цілями першого раунду були подолання банківської кризи, відновлення життєздатності та довіри до кредитного ринку, а також порятунк національного виробництва. До березня 2010 р. ФРС купила казначейських облігацій та іпотечних цінних паперів на 1,7 трлн. дол. США [12]. Крім цього, у американських банків було викуплено і безнадійний іпотечний борг.

За оцінками економістів, такі вливання призвели до зниження дохідності довгострокових казначейських облігацій на пів процентного пункту, що вилилось у зниження ставок на ринку приватних кредитів, в тому числі іпотечних, та підвищення цін на активи.

З листопада 2008 р. до грудня 2009 р. індекс долара США – середньозважений курс долара щодо інших основних валют зменшився на 15%, тобто відбулась девальвація долара [13].

Втім, економіка продовжувала залишатись слабкою, незважаючи на те, що ФРС утримувала відсоткову ставку на рівні, близькому до нуля. Два питання не вдалось вирішити цим раундом кількісного пом'якшення – рівень безробіття сягав 9,6%, що значно перевищувало допустимий рівень, а рівень інфляції так і не досяг бажаного 1,7-2% [12]. Стало зрозуміло, що економіка США близька до дефляційної пастки – ситуації, що характеризується падінням цін, яке, в свою чергу, призводить до зниження прибутків підприємств і доходів приватних осіб. З метою виправлення недопрацювань, а також створення робочих місць і збільшення обсягів кредитування, у листопаді 2010 р. ФРС було запущено другий раунд пом'якшення, розмір вливань якого становив майже 1 трлн. дол. США, і який завершився у червні 2011 р.

Можна виділити такий вплив обох раундів кількісного пом'якшення долара на економіку США та світову економіку:

- порятунк та утримання на плаву банківської системи та кредитного ринку США;
- послаблення долара США щодо інших валют і, як наслідок, посилення позицій золота на валютному ринку, адже

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

країни, які тримали свої резерви в доларах, почали активно обмінювати їх;

- вплив капіталу з економіки США до економік країн, що розвиваються, здебільшого БРІКС, у пошуках вищих прибутків;
- активізація політики кількісного пом'якшення іншими країнами (Японією, Англією, ЄС);
- несуттєві зміни показників реальної економіки США: темп зростання ВВП – у 2007 р. він становив 2%, у 2008 р. – 1,1%, у 2009 р. – 2,6%, у 2010 р. – 2,8%, втім, у 2011 р. знову знизився до 1,7% [14]; схожа тенденція проглядається і у динаміці показників зайнятості: рівень безробіття станом на грудень 2007 р. становив 5%, грудень 2008 р. – 7,3%, грудень 2009 р. – 9,9%, грудень 2010 р. – 9,3%, грудень 2011 р. – 8,5% [15]. Так і не вдалось досягти докризового рівня;
- крім цього, за даними звіту ФРС, американська сім'я середнього класу володіє активами на 19 900 дол. США, тоді як найбагатша сім'я володіє в середньому активами на 423 800 дол. США. Таким чином політика ФРС, спрямована на підвищення цін на активи, тільки збільшить багатство багатих [16].

Як уже вказувалось, у відповідь на QE1 та QE2 Сполучених Штатів Америки, кількісне пом'якшення запустили і інші розвинені країни світу. Монетарна політика Банку Англії в період подолання наслідків кризи також складалась із двох елементів – зниження рівня процентної ставки в десять разів – з жовтня 2008 р. до березня 2009 р. – з 5% до 0,5%, а також програми викупу державних облігацій у рамках реалізації цілей “кількісного пом'якшення” – з березня 2009 р. Його програма викупу держоблігацій обсягом 200 млрд. фунтів стерлінгів мала на меті досягнення цільового двохвідсоткового рівня інфляції в країні [10, с. 31], і була припинена в січні 2010 р. Втім, у жовтні 2011 р. Банком Англії було прийнято рішення провести другий раунд програми QE ще на 75 млрд. фунтів, а в лютому 2012 р. – ще на 50 млрд. фунтів, таким чином збільшивши загальний обсяг програми до 325 млрд. фунтів стерлінгів [17].

До груп, які виграли від кількісного пом'якшення, проведеного Банком Англії, економічний редактор британської газети «The Guardian» Ларі Еліот відносить платників за іпотекою, експортерів, власників активів та банки, в той час як серед тих, що програли, виділяє: заощаджувачів, особливо пенсіонерів, споживачів, а також країни, що розвиваються [18]. Крім цього, важливим є і те, що завдяки політиці кількісного пом'якшення вартість акцій та облігацій зростає на 26% – або на 600 млрд. фунтів стерлінгів. Втім, у Британії також зіткнулись із проблемою, що виникла в США: новостворений дохід не було розподілено рівномірно, 40% його отримали 5% найбагатших домогосподарств Британії [19].

Крім Англії, на девальвацію національної валюти Сполученими Штатами, зокрема другий раунд кількісного пом'якшення QE2, відповіла і Японія. З метою утримання конкурентного становища японського експорту з жовтня 2010 р. до жовтня 2011 р. Банк Японії викупив активів на суму 55 трлн. єн.

У Європейському Союзі починали боротись з економічною кризою традиційними інструментами – регіонально консолідованою процентною політикою, а також придбанням облігацій країни-членів Європейського Союзу [10, с. 31], чий державний борг перевищує допустиму норму. Ключова процентна ставка ЄЦБ у травні 2009 р. була визначена на рівні 1% і трималась до першої половини 2011 р., після чого її було підвищено до 1,5%. Небажання використовувати нетрадиційні заходи монетарної політики, в тому числі кількісне пом'якшення, які б сприяли девальвації євро, може бути пояснене тим, що у зв'язку із кризою суверенного боргу, у якій опинились деякі країни Єврозони намагались вибратись із фінансової кризи, різко постало питання про неспроможність утримання єдиної європейської валюти, то ж здешевлення євро на фоні цього тільки б підтвердило найгірші побоювання та прогнози скептиків. Таким чином керівники фінансових установ Європейського Союзу до останнього відмовлялись від заходів кількісного пом'якшення на користь збереження авторитету та віри у євро.

Хоч дефіцит державного бюджету вдалось скоротити – із 6,8% у 2009 р. до 4,5% ВВП у 2011 р., державний борг країн ЄС все одно зростає – із 74,4% у 2009 р. і до 82,5% у 2011 р. [20]. Не зважаючи на побоювання скептиків щодо втрати спільної валюти, нобелівський лауреат Нуріель Рубіні зазначив, що без знецінення євро на 30-40% єврокризу буде неможливо подолати.

Саме тому, уже в кінці 2011 р. з приходом нового президента Маріо Драгі Європейським центральним банком було прийнято рішення вводити політику «дешевих грошей» задля поживлення економіки ЄС. Так, у грудні того року близько 500 європейських банків отримали трирічні кредити в розмірі 489 млрд. євро за 1%. Такі кроки ЄЦБ послабили тиск на європейську банківську систему та дозволили банкам країн ЄС, особливо Іспанії та Італії, частково викупити державний борг. З 489 млрд. євро вливань 325 млрд. надано Греції, Італії, Іспанії, Ірландії [21]. У лютому 2012 р. другий раунд кількісного пом'якшення приніс банкам та фінансовим установам ще близько 530 млрд. євро.

У відповідь на такі дії ЄЦБ керівництво Німеччини висловили занепокоєння, що таке вливання ліквідності може бути ризикованим, стимулювати банки приймати неправильні рішення, а також призвести до того, що Єврозона повільно перетвориться на «трансферний союз», у якому платники податків північних країн-кредиторів створюватимуть легкі прибутки для південноєвропейських банків. Крім цього, було зауважено, що така політика зруйнує стабільний кредитний рейтинг Німеччини [21]. Крім цього, незважаючи на посилені заходи монетарної політики, тенденції країн ЄС у 2012 р. залишаються сталими: у другому кварталі 2012 р. держборг зріс до 84,9% ВВП, рівень безробіття теж неухильно зростає – з 9,8% у грудні 2011 р. до 10,7% у жовтні 2012 р. [22].

Втім, незважаючи на повільне та нестабільне відновлення економік, суперечливі результати та наслідки перших раундів кількісного пом'якшення як для національних економік, так і для світової економіки, небажання деяких центральних банків – особливо Європейського – жертвувати авторитетом та силою власної валюти, маніпулювання відсотковою ставкою задля досягнення економічних цілей у цей посткризовий період уже не працює. Тому державним фінансовим установам та урядам країн не залишається нічого, тільки вірити, що саме політика кількісного пом'якшення сприятиме економічному зростанню, зменшенню безробіття, посиленню реальної економіки. І підтвердженням цьому стало продовження політики «дешевих грошей» восени 2012 р., коли Федеральною резервною системою було розпочато третій раунд кількісного пом'якшення США, яке, однак, уже отримало назву QE-нескінченність, і відповідно до якого резервна система буде щомісяця викуповувати іпотечні зобов'язання на 40 млрд. дол. США. На такі дії США майже одразу ж відреагував Банк Японії, провівши розширену програму купівлі активів і кредитування на 10 трлн. єн, термін дії якої – до грудня 2013 р., спрямовану на послаблення снп та утворення позицій японських експортерів на світовому ринку. Очевидно, за ланцюговою реакцією, такі дії знову викликали незадоволення та критику серед країн, що розвиваються, і могли б навіть призвести до санкцій у відношенні до розвинених країн, які девальвують свою валюту. Внаслідок цього тиску, на саміті Великої двадцятки, що проводився у Москві 16 лютого 2013 р., одним із ключових питань обговорення була відмова від валютних війн. Тому тепер перед розвиненими країнами стоїть важкий, проте важливий вибір – пожертвувати єдиним видимим станом на зараз інструментом відновлення своїх економік на користь ліберальних торговельних відносин чи навпаки. Ймовірно, країни зроблять вибір на користь своїх економік та продовжуватимуть проводити девальвацію своїх валют, незважаючи на публічні відмови від валютних війн. З огляду на рівень глобалізації сучасної економіки, від цього вибору та поведінки розвинених країн залежатиме подальший розвиток усього світового господарства.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Quantitative Easing: Entrance and Exit Strategies // Alan S. Blinder. Federal Reserve Bank of St. Louis Review, Nov/Dec 2010, 92(6), pp. 465-79.
2. Time for Green Quantitative Easing. How to Generate Green, Sustainable Growth that No Cost. Richard Werner // Policy News. University of Southampton Management School, 8.02.12, 6p.
3. Size and Composition of the Central Bank Balance Sheet: Revisiting Japan's Experience of the Quantitative Easing Policy // Shigenori Shiratsuka. Institute for Monetary and Economic Studies. Bank of Japan. January 2010, p.79-106
4. New Evidence on the Effectiveness of 'Quantitative Easing' in Japan // Konstantinos Voutsinas and Richard A. Werner. Centre for Banking, Finance and Sustainable Development, School of Management, University of Southampton, 2012 – p. 30

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

5. Japan's Tale of Caution On Fed Monetary Policy // Yuka Hayashi [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://online.wsj.com> – Загол. з екрану
6. Бюджет США в січні вперше за 5 років став профіцитним. 12.02.2013. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rbc.ua/> – Загол. з екрану
7. Дефіцит бюджету США в 2009-2010 ф.р. склав 1,26 трлн дол. 13.10.2010. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rbc.ua/> – Загол. з екрану
8. Bureau of the Public Debt's Fiscal Years 2011 and 2010 Schedules of Federal Debt. United States Government Accountability Office. November 2011. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.treasurydirect.gov/> - p. 31
9. Дефіцит бюджету Греції — 15,4%, єврозони — 6,3%, ЄС — 6,8%. 14.11.2011. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dt.ua/ECONOMICS/> – Загол. з екрану
10. Корнєва В. Монетарний інструментарій посткризового відновлення: нові стимули центробанків // Вісник НБУ, квітень 2011. – с. 30-33.
11. What are the differences between QE1, QE2, and QE3? // Edward Harrison. 20.06.2011. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.creditwritedowns.com/> – Загол. з екрану
12. How It Works; When It Doesn't // Sudeep Reddy. The Wall Street Journal 4.11.2010. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://online.wsj.com/> – Загол. з екрану
13. Devaluation of the US Dollar: Implications for Economies of the Global South. 1.10.2012. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.towardfreedom.com/> – Загол. з екрану
14. GDP - real growth rate. USA. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.indexmundi.com/g/g.aspx?c=us&v=66> – Загол. з екрану
15. Bureau of Labour Statistic. US Department of Labour. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://data.bls.gov/data/> – Загол. з екрану
16. Quantitative Easing Helps the Big Wheels and Hurts Everyone Else. 9.09.2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ritholtz.com/> – Загол. з екрану
17. Банк Англії збільшив програму "кількісного пом'якшення" до 325 млрд фунтів стерлінгів 9.02.2012. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rbc.ua> – Загол. з екрану
18. Low interest rates and QE: the winners and losers // Larry Elliott. The Guardian. 8.03.2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.guardian.co.uk> – Загол. з екрану
19. Britain's richest 5% gained most from quantitative easing – Bank of England // Larry Elliott. The Guardian. 22.08.2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.guardian.co.uk> – Загол. з екрану
20. Загальний борг Єврозони б'є всі рекорди. Показник досяг рівня 87,2% ВВП. 23.04.2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.newsru.ua> – Загол. з екрану
21. ECB to launch second wave of euro 'quantitative easing' // Ian Traynor. The Guardian. 28.02.2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.guardian.co.uk> – Загол. з екрану
22. Безробіття в єврозоні б'є рекорди. 30.11.2012. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua> – Загол. з екрану

РЕЗЮМЕ

У статті проаналізовано причини проведення та вплив інструменту монетарної політики «кількісне пом'якшення» на економіку країни, що його проводить, а також на світову економіку загалом, досліджено досвід пом'якшення монетарної політики Банку Японії у 2001-2006 рр., оцінено ефективність використання кількісного пом'якшення розвиненими країнами – США, ЄС, Велика Британія з метою подолання наслідків світової фінансової кризи.

Ключові слова: кількісне пом'якшення, світова фінансова криза, девальвація, відсоткова ставка.

РЕЗЮМЕ

В статье проанализированы причины проведения и влияние инструмента монетарной политики «количественное смягчение» на экономику страны, которая его проводит, а также на мировую экономику в целом, исследован опыт смягчения монетарной политики Банка Японии в 2001-2006 гг, оценено эффективность использования количественного смягчения развитыми странами – США, ЕС, Великобритания с целью преодоления последствий мирового финансового кризиса.

Ключевые слова: количественное смягчение, мировой финансовый кризис, девальвация, процентная ставка.

SUMMARY

In this paper the causes and effects of use of monetary policy unconventional instrument "quantitative easing" on both national and global economies are analyzed, the experience of Bank of Japan quantitative easing in 2001-2006 is studied, the efficiency of quantitative easing of the developed countries – the U.S., EU, UK aimed to overcome the consequences of the global financial crisis is estimated.

Keywords: quantitative easing, the global financial crisis, devaluation, interest rate.

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА РЕГІОНУ В КОНТЕКСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ

Гапонюк О.І., к.е.н., доцент, кафедра «Економіки та фінансово-економічної безпеки» Маріупольський державний університет

Актуальність. За сучасних умов розвитку світового господарства, достатньо гостро постає питання щодо формування національної безпеки, основним сектором якої є економічна складова. Економічні інтереси є частиною національних інтересів країни, але на сьогодні саме економіка є найбільш вразливим елементом національної безпеки держави.

Однією із найважливіших умов формування економічної безпеки держави є створення системи економічної безпеки розвитку регіонів. За відсутності зазначеного фактору неможливо вирішити жодне із завдань, що стоять перед державою. Нехтування станом регіональної економічної безпеки може призвести до появи досить проблемних питань, тому ефективна система економічної безпеки держави та її регіонів – це питання існування будь-якої держави, тому її забезпечення є одним із пріоритетних завдань розвитку держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показав, що значний внесок у дослідження проблем забезпечення економічної безпеки регіону здійснили провідні українські та російські науковці: Л.Абалкін, А. Архипова, З. Варналія, В. Духова, Я. Жаліло, Т. Іванюта, В. Ткаченко та ін. Але, не зважаючи на значну увагу, яка приділяється питанням економічної безпеки регіону, у сучасних реаліях зазначене питання не втрачає своєї актуальності та потребує додаткового висвітлення. Зважаючи на викладене вище, метою статті є визначення умов формування економічної безпеки регіону

Виклад основного матеріалу. Термін «безпека» почав вживатися з 1190 р. і на той час означав спокійний стан духу людини, яка вважала себе захищеною від будь-якої небезпеки. Однак у цьому значенні він не прижився в лексиці народів Західної Європи і до XVII ст. вживався досить рідко [1].

В сучасному ж розумінні безпека - це низький рівень загроз, які можуть перешкоджати стійкому функціонуванню певного суб'єкта. Безпека має два виміри. Людина може відчувати себе безпечно, якщо справджуються дві головні передумови. По-перше, вона повинна відчувати себе безпечно в конкретний момент у даному місці. По-друге, і головне, - вона повинна мати впевненість у власній безпеці в